

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Haapio, A. & Karppinen, A. (2019) Itsensätyöllistäjä lakipykälien sokkeloissa. Teoksessa Karppinen, A. (toim.) Freelancer työelämän pyörteissä 2019. Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B, Raportteja, s. 9 - 12.

URL: <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/B/119-Freelancer-tyoelaman-pyorteissa.pdf>

Itsensätyöllistäjä lakipykälien sokkeloissa

teksti

**Antti Haapio ja
Anneli Karppinen**

TYÖELÄMÄN
ILMIÖITÄ

Työmarkkinoilla on ammatinharjoittajia, freelancereita, kevytyrittäjiä, pakkoyrittäjiä, vuokratyöläisiä, pätkätyöntekijöitä, silpputyöläisiä, keikkatyöntekijöitä tai vaikka tuuraaajia ja extroja. Termien merkityksillä on eroja, mutta heitä kaikkia voidaan kutsua itsensäytyöllistäjiksi. He ovat tilapäisesti työsuhteisia työntekijöitä tai yrittäjiä. Tai sitten he eivät ole kumpaakaan vaan tekevät työkeikkoja ja laskuttavat työstään laskutuspalveluyritysten kautta. Tässä artikkelissa valotamme työelämän ristiriitaisia ilmiöitä, mikä ilmenee myös käytettyjen käsitteiden epäselvyytenä.

Itsensäytyöllistäjät tekevät yhtenä päivänä yhtä työtä jollakin sopimus pohjalla ja toisena päivänä toista työtä toisella sopimuksella. Tieteilijöillä ja taiteilijoilla voi olla työskentelyjaksoja, jotka on rahoitettu apurahalla, joista ei makseta veroa tai sosiaaliturvamaksuja. Väliin voi tulla toimeettomia päiviä ja työttömyysjaksoja. Ansaintalogiikka on kuin kalastajalla: Saalista voi saada mato-ongella, virvellillä, uistelemalla, tuulastamalla, katiskalla, rysällä, verkoilla tai vaikka vetämällä nuottaa.

Tilastokeskuksen mukaan itsensäytyöllistäjä voi olla yksinyrittäjä, ammatinharjoittaja, freelancer ja apurahansaaja. Myös osa-aikaisesti palkkatyön ohella muuta työtä tekevät voidaan laskea kuuluvan itsensäytyöllistäjiin. (Itsensä työllistäminen ja jakamistalous... 2017, 20.) Tässä yhteydessä tarkastelemme itsensäytyöllistämistä lähinnä perinteisten freelancereiden näkökulmasta.

Freelanceriksi kutsutaan vailla vakituista työsuhdetta, töitä tekevää työntekijää, jolla on yleensä samanaikaisesti useampia työnantajia tai toimeksiantajia. Freelancer voi olla joko yrittäjä, työntekijä tai hän voi saada työkorvausta olematta yrittäjä tai työsuhteessa. Tyypillistä freelancetyölle on työtehtävien tilapäisyys ja freelancerin mahdollisuus itse vapaasti tehdä töitä eri toimeksiantajille. Yleisimmin freelancereina toimivat kulttuurialan työntekijät, kuten muusikot, toimittajat, näyttelijät, valokuvaajat ja kääntäjät.

Työn murrokseen ja keikkaluonteisen työn lisääntymiseen liittyy laskutuspalveluyritysten palveluiden hyödyntäminen eli ”kevytyrittäjyys”. Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen (Itsensä työllistäminen ja jakamistalous... 2017, 25) mukaan kevytyrittäjyys on myös yksi itsensä työllistämisen muoto.

Keikkatyöläinen, kevytyrittäjä vai yrittäjä

Kevytyrittäjyydellä tarkoitetaan henkilöä, joka laskee työstään laskutuspalveluyrityksen kautta. Kevytyrittäjä toimii yrittäjämäisesti, sillä hän hankkii itse asiakkaansa ja markkinoi osaamistaan ja palvelujaan. Lain mukaan hän ei ole kuitenkaan yrittäjä, koska hänellä ei ole Y-tunnusta. Hän ei myöskään omista tai hallinnoi omaa yritystä. Kevytyrittäjä ei ole työsuhteessa laskutuspalveluyritykseen eikä toimeksiantajaan, joka häneltä työn tilaa.

Mutta mikä tällainen henkilö on, jos hän ei ole työsuhteessa oleva työntekijä eikä yrittäjä? Työttömyysturvalain mukaan henkilö toimii joko yrittäjänä tai palkansaajana, ja jos kyse ei ole kummastakaan näistä, toimintaa arvioidaan ns. omassa työssä työllistymisenä. Henkilön katsotaan työllistyvän yrittäjänä tai sitä vastaavalla tavalla omassa työssään päätoimisesti, jos toiminnan vaatima työ määrä on niin suuri, että se on esteenä koko-aikatyön vastaanottamiselle. (Itsensä työllistäminen ja jakamistalous... 2017, 37.) Työttömyysturvan näkökulmasta on siis olemassa pää- ja sivutoimista yrittäjyyttä.

Verohallinnon ohjeessa (2019) laskutuspalveluyritystä käyttävästä henkilöstä – itsensä työllistäjästä tai kevytyrittäjästä – käytetään nimitystä työn suorittaja. Luonnollisina henkilöinä he harjoittavat tulonhankkimistoimintaa ilman Y-tunnusta. Verotuksessa laskutuspalveluyritys ja työn suorittajavoivat sopia työsuhteen muodostumisesta, jolloin laskutuspalveluyritys on työn suorittajan muodollinen työnantaja. Työlain mukaan tällainen sopimus ei kuitenkaan ole työsuhde, koska työntekijä tekee työn itsenäisesti ja hankkii itse asiakkaansa, tekee työtä koskevat sopimukset sekä sopii työstä koskevasta veloituksesta asiakkaidensa kanssa. (vero.fi 2019, laskutuspalveluyritysten ja niiden käyttäjien verotusasioista.)

Tunnetuimmat laskutuspalveluyritykset eivät kuitenkaan käytä markkinoinnissaan ja yleisissä ohjeissaan ilmaisia muodollinen työsuhde.

Epäselvää työntekijän ja yrittäjän rajankäyntiä sekoittaa vielä se, että laskutuspalveluiden käyttäjät luokitellaan eläkevakuuttamisen kannalta yrittäjiksi 1.5.2017 lähtien. Se tarkoittaa, että mikäli vuosityötulot ylittävät YEL-vakuutuksen minimirajan (7 799,37 euroa vuonna 2019), on työn suorittajalla oltava YEL-vakuutus. (Eläketurvakeskus 2019, milloin tarvitsen YEL-vakuutuksen.)

Lisähämmennystä aiheuttaa se, että markkinoilla toimii myös yrityksiä, jotka tarjoavat kevytyrittäjyyspalveluja yritystä perustavalle. Tällöin palvelun käyttäjä perustaa yrityksen ja on ammatinharjoittaja eli yksityinen elinkeinonharjoittaja, yksinyrittäjä, jota puhekielessä kutsutaan ”toiminimiyrittäjäksi”.

Työmarkkinoilla toimii myös henkilöstövuokrausyrityksiä. Tällöin työntekijät tekevät työsopimuksen henkilöstövuokrausyritykseen, joka puolestaan tekee toimeksiantosopimuksen väliaikaisesti työntekijää tarvitsevan yrityksen kanssa.

Haaste koulutukselle

Kuten edellisestä voi päätellä, työn tekemiseen, työsuhteisiin, toimeksiantosuhteisiin, yrittämiseen, verotukseen, sosiaaliturvamaksuihin ja sosiaaliturvaan liittyy paljon monimutkaista lainsäädäntöä ja ohjeistusta. Kevytyrittäjänä toimivan freelancerin näkökulmasta tilanne on hämmentävä, koska selkeää ohjeistusta ei ole olemassa. Tässä on myös koulutuksen suuri haaste. Miten tarjota työelämään siirtyville opiskelijoille ajantasaista tietoa ja valmistaa heidät työmarkkinoille?

Koulutuksen näkökulmasta laskutuspalvelut tarjoavat kuitenkin mahdollisuuden kevyehköllä hallinnolla toteuttaa palkallisia projektiluonteisia työkeikkoja. Samalla opiskelijat pääsevät kokeilemaan yrittäjämäistä toimintaa, jossa liikkuu oikea raha – ja oikeat vastuut ja velvollisuudet. Se on hyödyllistä oppia tulevaisuuden työelämässä, suuntautuu sitten oma ammatillinen ura työntekijäksi suuryritykseen, pieneen tai keskisuureen yritykseen, yrittäjäksi, ammatinharjoittajaksi tai freelanceriksi.

Lähteet:

Eläketurvakeskus. Milloin tarvitsen YEL-vakuutuksen. 2019. Luettu 15.3.2019. <https://www.tyoelake.fi/yrittajan-elaketurva/>

Itsensätyöllistäminen ja jakamistalous työelämän murroksessa. 2017. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työelämä 13/2017.

Vero.fi. 2019. Laskutuspalveluyritysten ja niiden käyttäjien verotuskysymyksiä. Luettu 15.3.2019. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/62252/laskutuspalveluyritysten-ja-niiden-kayttajien-verotuskysymyksi/>.

